

UREDNISTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predal (Cassa postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto VI. — Štev. 14 (115)

UDINE, 15. - 31. JULIJA 1955

Izhaja vsakih 15 dni

Zravnajmo hrbtenice

V različne svetovne jezike je prevedena znana Cankarjeva povest »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Tudi v italijanski jeziku so jo prestavili razni dobrin in še več slabih prevajalcev. V tej povesti je z granitnimi potezami izklesan hlapec Jernej, ki je širideset let garal in množil imetje gospodarja Sitarja. Ko je po gospodarjevi smrti nastopil mladi dedič, je zvestega hlapca pognal s culico po svetu, češ, da ni pogode, ki bi mu dajala pravico, da ostane še pri hiši. Jernej je hodil od oblasti do oblasti iskat pravico. Povsed so mu govorili, da paragrafi so na gospodarjevi strani. Izmučeni revez pa tega na razumel, ampak je odgovarjal, da ne išče pisane gravice; on terja tisto, ki je vekovita, ne pa mrtve črke paragrafov ampak po nesmrtnem moralnem in božjem pravu.

»Nič na vrata usmiljenja, na vrata pravice trkam,« je vekliknil hlapec Jernej.

Cemu smo vam povedali ta odlomek, dragi rojaki?

Glejte: hlapcu Jerneju so zlomili hrbtenico ponosa, da je trkal od župana do cesarja. Občutil je gremko in bričko zavest, da je manjvreden. Ob koncu svojega romanja se je pa zravnal in kot sodnik stal po koncu pred svojimi gospodarji.

Nekaj podobnega je tudi z nami. V poteku našega značaja se večkrat opazi čut manjvrednosti. Posamezniki, včasih pak celokupnost naših Slovencev v Benežiji pokaze neko hlačevsko poniranost, pretirani strah do vsakega tujca ali priščaka, neumno vnemo za posnemanje vsega kar ni domače. Pred tujcem občuti nehotote tak človek kot da je nekaj manj kot oni, sam ne ve zakaj in ga je sram. To je tista poteka značaja, ki jo psihologimenuje čut manjvrednosti.

Te vrste občutki nastanejo dostikrat iz zgodovinske preteklosti narodov. Nekateri, zlasti večštevilni narodi so se napram manjšim narodom obnašali kot »Herrenvolk« (ljudstvo gospodovalcev); v tem nauku sta bila zlasti znana zločinska Hitler in duče. Taki narodi, ki so jih spetili taki izroki oblastnikov na pot krvic, so izrabljali podložna ljudstva. Včaspili so jim na umeten način zavest, da so nekaj manj kot oni in to zato, da so jih tem lažje izkorisčali in naredili iz njih hlapce. Tak pečat so razni gospodovalci skušali vtisniti tudi nam Slovencem

potom tiska, vzgoje, zanicvanja in zapovestovanja. Zgodovinska preteklost je bila posebno kruta z beneškimi Slovenci in nam je nekaj te slabe dediščine pustila v značaju.

Drugi razlog za čut manjvrednosti je tudi v slabih gospodarskih razmerah. Stara resnica je, da se revez pred bogatinom trese. Ponižno snema klobuk z glave pred lepe običenim tujcem tudi, če ni nobenega razloga za to. Dejstvo, da so bili prisiljeni in so se tisoči naših ljudi hoditi umirati v belgijske rudnike, prosjačiti kot brusati po svetu, se vdinjati za služkinje oholim meščanskim družnam, vse zato, ker nam ne more še dati domačija dovolj kruha, vse to pravim, je v nas vustilo neke grenke občutke. Niti se ne zavedamo, kdaj se pokažejo in kakšne posledice lahko rodijo!

Ena takih posledic je ta, da se ta in oni izneveri lastnemu narodu in postane

propadla izdajica svoje materne kulture in jezika, zemlje in rojakov. Za par stotakov ali za majhno odlikovanje zvija in lomi hrbtenico pred vsakim nedomelanom. Pljuva kot psilek na svoje ljudi in mežika svojim gospodarjem, češ, kaj nisem priden hlapec in sluga, dajte mi groš.

Zalostna in smešna figura brez hrbtenice, ki se ji sami pošteni Italijani posmehujejo.

Zato vam kličejo vse naši veliki možje, dragi rojaki, proč s tistim občutkom, da smo manj kot drugi narodi, ali sosedje krog nas! Naš narod je njim, bodisi Italijanom ali Angležem, enakoraven po vseh naravnih in večnih postavah. Ni na svetu, kot so včasih govorili, gospodarječi narodov in podložnikov. Takih pravljic ne verjam več nihče!

Čeprav smo majhni in zo številu in imetu, smo pa prekaljeni v trpljenju in zavesti, da bo tudi pri nas konec poniznih hlapcev, ki iščejo kruha in pravice v tujini. Kot Jerneji bomo zravnali hrbtenice in zatrdirili: »Zdaj pa ne usmiljenja, pravico terjam!«

Najzvestejši prijatelj

Morda ne bo odveč, če spregovorimo nekaj besed tudi o tem. Neki moder človek je dejal, da ga je vse že zapustilo, žena, otroci, znanci, le en sam prijatelj mu je trajno zvest in ga ne bo zapustil — in to je knjiga, dobra knjiga. Te resnice so se zavedali že najstarejši narodi na svetu, le mi se je, žal, še premalo zavedamo.

V novem času prirejajo navadno vsi kulturni narodi pomlad takozvani »eden knjige«. V takih propagandnih dneh približajo knjigo in časopis bralcem z nižjimi cenami, razlagajo, z vzbujanjem zanimanja. Danes so gotovi narodi v Evropi, posebno na severu, v prvi vrsti s pomočjo knjige in samoizobrazbe postali tako visoko kulturni. Knjiga in tiskana beseda odpre pogled v življenje. Slavni ruski pisatelj Maxim Gorki je zapisal: »Čim več sem bral tem bolj so me knjige približeval življenju in tem jasneje sem spoznaval življenje.« Pa ne le življenje, ov vsaki knjigi bere vsak tudi sam sebe« (Goethe). Kakor v ogledalu se človek vidi v knjigi in časopisu.

Še več: ne samo da knjiga uči spoznavati življenje, da pokaže poteze posameznikov in jih vzgaja, knjiga ima še višjo vrednostno stopnjo. Ona »je najzgovor-

nejša priča, da se narod zaveda sebe, da živi, da hoče živeti«, tako sodi naš zadnji največji pesnik Oton Župančič o pomenu knjige.

Našteli smo misli velikih mož. Že iz teh bo dovolj jasno, da sta knjiga in časopis prav tako potrebna kot vsakdanji kruh vsakomur, tudi zadnjemu bajtarju in pastirju pod Matajurjem. Kakor je jed krepilo in potreba telesa, tako je knjiga krepilna hrana duševnost in oblikovala duha.

(Nadaljevanje na 2. strani)

In margine ad un'istruttoria

Ci sono alcuni organi di stampa che, a disprezzo dell'impegno contratto dal Governo Italiano con l'art. 3 dell'All. II del Memorandum d'intesa, persistono nel vecchio ed immutabile proposito di attizzare l'odio nazionale, di svolgere opera intimidatoria nei confronti della popolazione slovena, di rinfocolare passioni, rancori e risentimenti che, non fosse altro che per l'azione risanatrice e riparatrice del tempo, potevano considerarsi sotipi.

Tali organi non hanno attenuato l'asprezza del loro linguaggio provocatorio nemmeno dopo gli accordi di Londra.

Sappiamo benissimo che in Italia vige la libertà di stampa; ma è lecito chiedersi chi sia dietro a certi quotidiani, e di quali consensi essi godono nelle sfere dirigenti del Paese. Perchè in fin dei conti, un giorno o l'altro bisognerà pur buttare la maschera dell'equivoco per assumere intere le proprie responsabilità.

Quando certe posizioni oltranziste, e, per ciò stesso, pericolose non sono condivise, non è solo un diritto che spetti, ma il dovere che incombe di denunciarne l'irresponsabilità.

Continuare a giocare sui classici *tableaux*, nello spirito di un deteriore e sin troppo scontato machiavellismo, è errore psicologico prima, ed errore politico poi; e si è buoni profeti quando si afferma che l'impresa non sarà facile, né di lunga durata.

Un esempio vistosissimo dei frutti di questa tattica si è avuto con la campagna giornalistica da tempo inscenata intorno a fatti ed avvenimenti di cui sarebbero stati protagonisti, al tempo della guerra, 57 partigiani della Slavia.

Ob robu preiskave

Se vedno obstajajo gotovi časniki, kateri kot v zasmeh obveznosti italijanske vlade napram čl. 3., priloge II. memoranduma o sporazumu, kar naprej kot po starem razpihujeta narodno mržnjo, skušajo ustrahovati slovensko ljudstvo, vžigati strasti, jezo, očitke, ki bi že zaradi časa samega morali biti pokopani.

Taki listi niso omilili ostrine svojega izzivalnega jezika niti po londonskih dogovorih.

Vemo dobro, da v Italiji velja svoboda tiska; toda upravičeno se sprašujemo, kdo je v ozadju gotovih dnevnikov in kakšne pristanke imajo od vodilnih krovov v deželi. Končno bodo namreč le morali odvreči krinko dvoumja in prevzeti polno odgovornost.

Kadar se ne soglaša z gotovimi skrajnimi stališči, ki so nevarna, ni le pravica, ampak dolžnost, da se javno obdolži njih neodgovornosti.

Psihološka in potem politična napaka je, nadaljevati klasično dvojno igro v duhu slabega in škodljivega makjavelizma; tako igrata ni ne lahka in tudi ne traja dolgo.

Otipljiv sad take taktike se opazi v časopisni gonji, ki se je vnela že pred časom glede dejanj, ki naj bi jih bilo zavirkilo 57 partizanov iz Beneške Slovenije v vojnem času.

Nagibi, ki vodijo povzročitelje te gonne so očitni: oblatiti vse partizansko gibanje, zastrupiti odnose med slovensko manjšino in ostalim ljudstvom, vzbudit medsebojno sumničenje in sovraštvo.

Tako se je pripravilo psihološko ozračje pritiska in ustrahovanja, naredili so že proces proti 57 partizanom še prednoje so sodna oblast izdala ukaz za njih zaščititev.

Kako je mogoče prenašati tako predrzno vmešavanje v zadeve sodne oblasti?

Ne briga nas, če je v tej zadevi ravnatelj lista Messaggero Veneto v popolnem nasprotju z našim mišljenjem.

Gre pa preko meje, ko pozabljajo, da so borci v zavezniški vojni — redna vojska ali partizani — zmagali in strli dve

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglas po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Nova Segnijeva vlada

Guido CORTESE (PLI).

Minister za notranje zadeve: Ferdinand TAMBRONI (DC).

Minister za javna dela: Giuseppe ROMEA (PSDI).

Minister za delo in socialno skrbstvo: Ezio VIGORELLI (PSDI).

Minister za trgovsko mornarico: Generali CASSIANI (DC).

Minister za pošto: Giovanni BRASCHI (DC).

Minister za prosveto: Paolo ROSSI (PSDI).

Minister za državni zaklad: Silvio GAVIA (DC).

Minister za promet: Armando ANGELINI (DC).

Poleg teh so bili imenovani tudi 36 državnih podstatnikov, od katerih 29 so demokristjani, 4 socialisti in 3 liberalci.

V zunanjji politiki bo Segnijeva vlada sledila dosedanje smer, medtem ko bo na notranjopolitičnem področju nekaj se spremenilo. Glede izpolnjevanja ustavnih določil je Segni obljubil dokončno sestavo ustavnega sodišča, revizijo izredne zakonodaje, odobritev zakonov o nacionalnem svetu za gospodarstvo in vrhovnem sodnem svetu, revizijo zakona o javni varnosti, odobritev novega volilnega zakona in končno revizijo o pokrajinski in občinski upravi.

Minister za kmetijstvo: Emilio COMOLBO (DC).

Minister za proračun: Ezio VANONI (DC).

Minister za zunanjost: Gaetano MARTINO (PLI).

Minister za obrambo: Paolo Emilio TAVIANI (DC).

Minister za finance: Giulio ANDREOTTI (DC).

Minister za pravosodje: Aldo MORO (DC).

Minister za industrijo in trgovino:

Obvestilo čitateljem
Sporočamo čitateljem, da bo zaradi poletnih počitnic prihodnja številka našega lista izšla 16.-31. avgusta.

Uredništvo Matajurja

sorposta di constatare che costituiscono ipotesi delittuose una serie di atti e fatti di guerra caratteristici della lotta partitiana!

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

Quanto alla sostanza delle accuse, noi non vogliamo usurpare le funzioni dei giudici che a suo tempo si pronunceranno; ma non possiamo nascondere la nostra

SV. PETER SLOVENOV
Za razvoj turizma nadiške doline

Pred nedouginom so bili u naši dolini predsednik od »Ente Provinciale Turismo« Broili, direktor in svetovalci, de so ocenili turistični valor naših krajev. Ogleđali so se tud ostarije, ki so se vedno ponekuód zlo slabe in zanemarjene, in zato so jim svetovali, de jih muorejo preuredit, ker imajo premalo higijenskih naprav. Za razvoj turizma u Nadiški dolini so u preteklosti imeli riunioni, na katcerih so bili kamunski poglavari, osterji in domaćini, de so skupno preštudijerja načrte in so potle votali svoje fiduciarje. Imenovali so bili tite: prof. Pavel Manzini za Špjeter, Jožef Blazutic za Podbonesec, Egidij Skaunik za Sv. Lenart, Pavletič Anton za Grmek, Tomazetič za Dreko, Gobbo Livio za Sovodnje, Hvalica Lucijan za Srednje in Coson Gino za Praprotno. Ti fiduciarji bojo u tesnih stikih z »Ente Provinciale Turismo« in bojo gledal djela in dajali nasvete, de se prej ku se more razvije turizem u Nadiški dolini.

SREĆNI LJUDJE

Na tomboli, ki je bila v Špjeteru na sv. Petra in Pavla dan, so ušafali tombolo tile: Izidor Mašera iz Bjač (cinkvino), Vanda Tuzzi iz Petnjaha in Juša Rina iz Špjetera (tombole).

U PETEJAHU JE ZACELA SCURITI VODA

Dan drugega julija je bio za nas u Petnjahu velik praznik — ušafali smo vodo. Ljudje so se še pozno u noč ustavljalni par koritu sredi vasi in okušali to drugo pijačo, kot se okuša vino in se pogovarjali o hudiči časih, kar so bili brez vode. Novi vodovod, ki ga bojo s časom še razširili in napejali u hiši, bo dajuza dost vode in se ne bo trjeba batiti, de bi ostali ob suši brez nje.

Držite pse parvezane

Glih te dni so guardijani dali kontravencijo Blazutic Mariji iz Kuoste, ker je pustila svojega psa, de se je klatu po krajih, kjer je jaga branjena. Kadur ima pse muora gledat, de ne bojo hodil u tiste kraje, ali jih muorajo pa daržat pavezane. Psi delajo škodo, ker lovijo mlado divjačino, ki je bila parnešena, de se zaredi u naših krajih.

ASFALTIRANJE CJESTE MOST SV. KVRINA — DREKA

Ze dugo se guori, de bojo asfaltirali cesto od Mosta pri Sv. Kvirinu do Pačuha pri Dreki, utjelih dneh so pa bli ti načrti odobreni in sprejeti od kompetentnih oblasti in djela, kakor pravijo, bojo u kratkim začela.

Nova asfaltirana cesta bo seveda velika vaba za turiste, ki imajo donás skoraj usi motorna vozila. Do sadá je zahajalo malo juških ljudi u Dreku, troštamo se pa, de jih bo potle več, kar bo u ta kamun vodila ljepa cesta.

Neokusna šala

Kar se je 70 ljetni Varetti Luigi iz Špjetera vrati pruot svojemu duomu, mu je nekšan otrok vargu u obraz kepu živega japna, ki mu je ranila oko. U Špjeteru u Vidmu so zdravniki pridržali prognos az njegov vid. Karabineri so sbit začel preiskovat in ušafal tistega puobča, ki je starčku poškodovau očo.

Prijave dohodkov

Iz našega kamuna so teli, ki so prijavili svoje ljetne dohodke za ljetu 1955: Antonella Roberto, oficir finančne straže, dohodek 470.000 lir; Bellati Alessandro, profesor, 146.000; Braides Mario, profesor, 490.000 lir; Catizzone Salvatore karabinjer, 137.000; Coraduzzo Antonio, podoficir finančne straže, 232.000; Koren Elio, učitelj, 211.300; Koren Ivan, uradnik, 690.000; Cosmaccini Emil, industrijač, 1,580.000; Costaperaria Luigi, trgovac, 760.000; Cozzi Benvenuto, podoficir finančne straže, 170.000; Dagna Grazia prof., 310.000; Deganutti Cecilia, pnesjančka, 430.000; Degrassi Giovanni, zdravnik, 237.000; De Leo Domenico, profesor, 270.000; Di Giusto Danilo, duhovnik profesor, 420.000; Gardin Aldo, uradnik, 260.000; Gubana Mihail, uradnik, 900.000; Gujon Evgen, uradnik, 800.000; Gujon Jožef, uradnik, 1,180.000; Juša Ruggero, prof., 600.000; Jušč Aldo, učitelj, 97.000; Lertorta Mario, pensionant, 430.000; Mantesso Olivo, podoficir karabinjer, 165.000; Manzini Agostino, profesor, 126.000; Mulič Avgust, posestnik, 310.000; Muzzolini Umberto, posestnik, 300.000; Petričić Antonija, učiteljica, 390

»MATAJUR«

tisoč; Pisolini-Podreka Valentin, podoficir mornarice, 202.400; Prapotnik Hektor Škuša sluga, 202.200; Pussini Cesare, trgovac, 650.000; Kuarin Antonija, učiteljica, 500.000; Rakar Herman, učitelj, 216.300; Rade Andrea, podoficir vojske, 660.000; Signorelli Margherita, profesor, 530.000; Specogna Pio, podoficir vojske, 235.900; Strazzolini Eliseo, farmacist, 570 tisoč; Taboga Angelo, profesor, 380.000; Terliker Lovrenc, uradnik, 250.000; Tomazetič Jožef, uradnik, 920.000; Tosolini Enrico, gradbeni stavbenik, 300.000; Videni Ermacora, profesor, 420.000; Visentini Maria, profesor, 270.000; Zagrebčak Evgenija, učiteljica, 390.000; Zorzenon Oreste, policist, 225.000.

SOVODNJE

SMRTNA PROMETNA NESREČA

Pretekli tjedan se je smrtno ponesreču naša vaščan 18 ljetni Danilo Vogrič, sin našega kamunskega konsiljerja. Vogrič se je peju s svojim motorjem po cesti, ki pelje iz Špjetera u Podbonesec, a na njenem ovinku pri Lipi se je zaletu u obcestni kamen in u uso silo odletu na asfaltirano cesto. Sobt so ponesrečenega pejali u čedadski špitau, a tu je hmal

umrú. Par padcu si je Vogrič prebiu lobano in ušafu še več drugih poškodb po usem telesu.

PODBONESEC

PRAZNIK RUONSKIH BRESKEV

Po žornalah imamo nimir kažjont braći, de u tjem ali drugem kraju organizirajo praznik vina, čerješenj, špargelnov, prošuta ali drugih dobrih reči, ki so karakteristične za ta ali drugi kraj. Ljetos bojo tajšen praznik nardil 15. avusta tud u Podbonescu, kjer bojo kazal in prodali lepe arandre ruonske breskev.

Na tašne praznike pride nimir dosti ljudi iz bližnje in daljne okoulice, de se divertijo in posladkajo z izbranimi jedili. Tuó pa še ni use. Ti prazniki imajo propagandistične namjene, ker se s tjem nardi propagando za bujoš prodaja sajda in ime kraja postane poznamo. Prú je, de bojo nardil praznik runoskih breskev, ker zasluzijo propagande, de se še buj uveljavijo na sadnih targih.

PRAPOTNO

PROMETNA NESREČA ALI ZLOCIN?

Preteklo nedeljo so ljudje ušafali na cesti, ki peje iz Cedada u Prapotno, poleg svojega motornega vozila 42 ljetnega multe e bi kondanan 32 ljetni Negro U-

Kakuo živijo naši emigranti u Belgiji

krajev, kjer najdeš zmjeran naše ljudi. Na Rue des Pierres najdeš Rina Blazutica iz Gorenjega Barnasa in druge Slovenske.

U Chatqueue so iz Dreke, na Molinay ima kantino adán iz naših krajev, u baraki na Paray stanuje pri njekem Dalmatinu 30 naših puobu. U Seraingu so tud Mirko Garjur, Jožef Trinko, Jožef in Ivan Petričić iz sovodenjskega kamuna in drugi. U Seraingu je še Marcel Gošnjak in Goriččak iz Matajurja. Na Montagné uši poznao našega kantinira Maruščeka, an zato u njega kantini najdeš nimir Slovenje, posebno tiste iz vasi okuo Matajurja. U Grace Berleur je Zetu iz Strmice (Sovodnje), ki delja u fabriki. U Shevremontu je puno družin iz Kuoste pri Gorenjem Barnasu, u Grivené najdeš ljudi iz Arbeča, u Sumagne je družina Dugarjeva iz Gorenjega Tarbijá, u Ayeneux je Drekonja, tudi iz Gorenjega Tarbijá, od tam jih je puno tudi u Cherate. Micheroux bi muorli prekarstiti u Dolenj Tarbij: Dugar, Drekonja, Štulin, Kjabaj itd.; so tam in tam je tudi Koren iz Marsina. U Herve je Kudrič iz Ceplatič in družine Duš, Leščak in Zlunda iz Mašer.

Drugi dan je gledala deljuce, kadar so parhajali iz jam. »Sveti križ božji!« je jala, »tašnji so, ku de bi paršli uon s paklák, — »Odkuod pa, če ne uón s paklák,« je odguari sin, »sač tam dol u jami je ku dol u paklu. Kadi se zmjeran in vročina je tašnja, de še željezo se poti.« Ubooga ženica se je zgrozila, čut, de tud nje sin muora takuo karavo zasluzit tiste sudiče, ki jej jih pošča damu!

Kadar naš človek pride u Belgiju, narprej ga peljejo u kantino, kjer bo jedu in spau. Okuo minjer je use puno kantin, kjer so venčpart gospodarji Belgijsanci, je pa tud pouno italijanskih kantin in tle in tamle ušafaš tud kajšno slovensko. Kantic je dobrih in slabih; slovenski deljuc pa, če le more, gleda se zatek k slovenskemu kantinirju, ker le tam se čuje buj domač. Če ne more do slovenske kantine, gleda najti von kajšno italijansko, kjer so še drugi Slovenji. Par domaćih ljudeh se počutijo ku ta domah, živijo u mjeru s hišnimi in se pomagajo adian družem ukratje.

Kadar mož pokliče svojo družino u Belgiju, narbuje težkuó mu je ušaf hišo. U Belgiji puno zidajo, pa usednó je nimir premo hiš. Nekatjerim da hišo minjer in taka hiša ni takuo draga, sevje potle so navezani na mlajšo.

Pri privatnih hišah se plača tudi 800 frankou (10.000 lir) za dve kambre. Zatuó se vičkari stisnejo tud po dve družine u adnó hišo.

U Belgiji se guorio dva jezika: francoski in flamski. U daželah, kjer prebivajo Flamci, je malo minjer, uogje kopljeno samuó u Limburgu; le malo naših deljacev je tam. Najdeš pa pouno Slovenju iz Kranjskega in Eisdemeticé, u Vucht in u Waterschei. Deljuci iz Benečije se znajdejo venčpart u Valoniji, okuo mesta Liegi jih je kajšen taužent. U Serajngu na Rue Paquai najdeš u kantic tarčmunske puobe. Na Impas Collard ima kantic Sloven iz naših

umrú. Par padcu si je Vogrič prebiu lobano in ušafu še več drugih poškodb po usem telesu.

Emilia Margutti iz Prapotnega, ki je bio brez zavesti. U čedadskem špitalu so konstatiral, de ima mož prebito lobano in zato so pridržali prognozo. Uržuh te nesreče še niso znani in ni izključeno, de gre za zločn, ker njega motor je bio po pounoma nepoškodovan. Pravijo tudi, de je mož malo prej ušafu dosti denarja, ki ga pa nješ dobili par njemu. Rječ raziskujejo karabineri iz Stare gore.

TARČENT

PREMJANI SADJARJI ZA LJEPE

ČARJESNJE

Na ešpoziciji čerješenj u Čenti ne posebna komisjon premjala več sadjarjev za narlješe čarješnje. Parvi premjo 3.000 lir so dali Egidiu Monari iz Ramandolja; drugi premjo 2.000 lir Ivanu Kusič iz Sedigle; tretji premjo 1.500 lir pa Vidoniju Matiju iz Smardeča. Ostalim sadjarjem so dali premjo po 1.000 lir kot premjo za partičipacijon.

IZ PRETURE

Na 'dno ljetu paražona an 30.000 lir

gio iz Zavrha, zato k' e bi imputan, de je februarja mjesca tega ljetu ukradu dvje bicikleti.

TAJPANA
NOV SINDIK

Ker e sindik Sedola Ivan dau dimišjni, naš kumunski konsek e se zbrau tu Tipari an nominó novega. Za novega Sindika e bi zbran Alojz Filipič iz Viskorše, didaktični direktor u Nemah. Odnjeta giunta komunal na je formana od tjelež mož: Alojz Filipič - Sindik, Novak Konstantin - ašesor ancjan, Zussino Evgen, Filipič Pio, Tomažin Elio, Filipič Virgiliano an Sedola Alojz, ašesorji.

SV. LENART SLOVENOV
S TREBUHOM ZA KRUHOM

U NEMČIJO

Belgija, Francija, Švica, Avstralija, Amerika so že nabasane naših emigrantov iskati si muorajo sadá že drugih dažel za ušafati djele. Gihi u tjeħadnij mjeſci so se jim odprla nova vrata — u Nemčijo, kamor so hodili neštjeto naših ljudi u starih časih. U Nemčiji bojo djeleli kot agrikoltori in kakor pravijo, bo plača kar dobra in povarh tegu bo djelo, zdravo na puoju, kjer ni tolikše nagibarnosti za ušafat boljeznik kot u minjerah. Tuó so seveda sezonski djeleci, ki se bojo muorli varnit na svoje domuove, kar bojo pospravili pardelke iz puoja. Ljetos je u Nemčiji še malo naših emigrantov, paravjo, de jejo bo šlo drugo ljetu več, ker bojo že sadá si zagotovil djele za drugo ljetu.

Pretekli tjedan so šli u Nemčijo iz našega kamuna tile djeleci na djele: Ošnjak Oreste iz Ošnjega, Garjur Viktor iz Skrutovega, Bledič Jožef iz Utane, Nuvoloso Gildo iz Hrastovja, Oviččak Lucijan iz Doljenega in še trije drugi iz gorskih vasi.

Zelimo jim, de bi se dobro počutil na juški zemiji in de se zdravi povarnejo damu.

BREZSRČNI SIN

Pred dnevi so ložili tu paražon Durlija Petra iz Skrutovega, ker je u pjanosti udar u ranu svojo mater, de je muorala iti h mjeđinu se zdraviti.

BRDO

OBMEJNI PREHOD TU BELIM POTOKU?

Pred dnevi ne se razširila novica. K' no ē odprjeti kunfin tu Belem potoku. Zdi se, k' autoritadi obih držav so se akordale za orē postaviti 'dan blok parve kategorije. Domaći autoritadi so žejele dišpoziciji za preštudijati rječ.

Jude so močno konteni tele novice. Če to bo paršlo do tea, naša dolina na če oživiti iz mrvtvila u tikerim ne spadla od kar so nardili nou kunfin. Komercjo, turizmo an movimenti foreštarje u če zares pomati naši žej slab ekonomiji.

Beneški Slovenji!

Berite an storite drugim brati Matajur

Ljepo to bi tjeļo beti, k' naš kumun u začini že anjelje se okupati za tole rječ. Zeljezo to ma touči fin k' te orko, zak' no mejta se pentiti an zapustiti trative. Dobrō to bi tjeļo beti, k' za tole rječ u se nteresej že rezjiski kumun an takoviš dva kumuna ukup no če storit lješe čuti njih glas par autoritadah. Beli potok, k' u spada pod Rezijo, u bi tóu drugač zgledati no zajtra, kar u bō móu dan pašac odprt internacionalega karakterja.

Najzvestejši prijatelj

Nadaljevanje s 1. strani

Ta zvesti in tih prijatelj te uči in opominja, razvedruje in plemeniti od rane mladosti do groba. Ne nikar te nikoli. Iz knjige se zdi, kot da govori človek, zato mora pravi bralec ravnat s knjigo in litom prav tako spoštijivo kot z ljudimi.

Zdaj pa že slišimo ugovor na to naše modrovanje: ja bukve so za gospode; mi nimamo fili za tako robo

SLOVENSKA PISANA BESEDA

Iz katoliškega miselnega kroga je izsel pisatelj *Ivan Pregrlj*. V njegovem pisanju je zapustila vidne sledove tolminska pokrajina in njen človek. Pomembna so njegova dela v katerih opisuje odpor našega človeka proti fevdalcem: Tlačani Zadnji upornik, Plebanus Johanes.

Da bi se približal snovi, je pisatelj pisal v jeziku, ki je poln okraskov in ponekod celo učenjaški.

Ob Cankarju se je razvil v samostojnega pripovednika *France Bevk*, rojen v Zakoči pri Cerknem na Goriškem. Pisatelj je vse svoje življenje posvetil narodnemu boju; okusil je tudi fašistične zapore in konfinacije.

Njegovo knjižno delo je obsežno. Pisal je novele, povesti, romane in je obravnaval tako zgodovinske kakor sodobne snovi. Od 1928-40 je napisal obsežno število

pesniški zbirki *Fran Albrecht*; pomembno je še pisateljevo prevajalsko prizadevanje.

Oblikovno dognan je tenkočutni pesnik primorske zemlje *Igor Gruden*. Rojen je bil v Nabrežini pri Trstu. Tudi on je okusil vse dobre fašističnega zla. V vrsti njegovih pesniških zbirk (*Narcis*, *Pri-morske pesni*, *Dvanajsta ura*, *V pregnanstvo*, *Pesnikovo srce*, *Na Krasu*) je operoval slovensko obmorsko pokrajino in njene človeke; razvil se je v odločnega poeta-upornika.

Na obronkih Pohorja je doma *Janko Glazer*. Njegove Pohorske poti in Čas kovač vsebujejo pesni čustvenih razpoloženj in življenjskih razmišljanj.

Socialna pesem je izraz proletarskega pesnika in pripovednika *Toneta Selškarja*. Z zbirko pesmi »Trbovlje« je protestiral prvič. Svojo izpoved je vseskozi dosledno nadaljeval.

Kot pripovednik je napisal obsežen roman *Nasedli brod* in povest *Hiša brez oken*; uspel je tudi z mladinskimi povestmi (*Bratovščina Sinjega galeba*).

Ze v zgodnjem povojnem času se je zabilskal, kakor kresnica v noči, kraški pevec *Srečko Kosovel*. Njegov esej »Umetnost in proletarek« nam je pojasnil, da pesnik v opevanju propada Evropi misli predvsem na razkroj meščanske, izkoričevalske družbe.

Njegova pesniška zbirka je izšla še po njegovi smrti, kajti njegovo življenje je bilo do neke mere podobno njegovi Haladi:

»V jesenski tihi čas
prileti brinovka
na Kras.
Na polju
že nikogar več ni,
le ona
preko gmajne
leti.
In samo lovec
ji sledi...
Strel v tišino:
droben curen krvi;
brinovka
obleži, obleži.«

Nov po svojem izražanju je bil mladi pesnik in pripovednik *Miran Jarc*. Tudi njega je razredil razklani čas, take so tudi njegove pesmi v zbirkah: *Clovek in noč*, *Novemberske pesni*, kakor tudi njegov roman *Novo mesto*. V njem je nekaj tistega, kar smo krstili z imenom eksprezionalizem.

Še bolj izrazita predstavnika iste struje bi bila Anton Vodnik in njegov brat France Vodnik.

V lastno notranjostjo je bila prav tako zagledana pesnica *Vida Tauferjeva*.

Tudi pesmi Edvarda Kocbekova bi lahko prišeli semkaj.

Morda se je najpopolnejše izrazil v tej skupini *Božo Vodušek*, ki je že iskal v socialnih motivih pot iz poglabljavanja v samega sebe.

Bližje življenju so čustvene, z nenavadnimi sanjskimi podobami prenapolnjene, pripovedi zdravnika *Bogomirja Magajne* (Gornje mesto, Graničarji, Primorske novele, *Zaznamovani* itd.). Pisatelj je obogatil tudi našo mladinsko književnost (*Brkona Čeljustnik*, *Čudovita pravljica o Vidu*, labodu in belem ptičku itd.).

(Se nadaljuje)

FRANCE BEVK

NA PRELOMU

Bilo je v tistih prvih dneh, ko se je na šolskem svetu zaupno nagnil do znanca: »Ali bomo morali prisedi?« Vsaj tega ne! In že je zastavil novo vprašanje, ki se mu je skrivalo v srcu: »Ali bomo poučevali slovensko?« Zadel ga je oster pogled, da se je zdrznil.

Pričelo se je novo življenje. Ali je bilo le za las podobno prejšnjemu? Leban se je s tesnobo zavedal, kako neizmerno se je svet spremenil. Še otroci so bili drugačni. Sola mu je bila v muko. Štel je štiri, pet let...

Pričel se je novi dobi, novim otrokom, novim ljudem. Vse je bilo bolj nemirno, bolj površno, kakor zapisano kratkotrajnosti. Že iz srčne želje, da bi bilo tako, novi vladavini ni prisodal dolgega življenja. Hladen razum in mirovne pogodbe so govorile proti temu. Meč je zaridal nove meje; Rafael je sklonil glavo in se vdal. Skušal je najti soglasje med našodnim čustvom in lojalnostjo do države.

Ne ob zastavi, ne ob himni se mu ni ogrelo srce. Na prelomu dveh dob je ostal brez korenin, svoje notranosti z obstoječim ni mogel spraviti v sklad. Storil je vse, kar so mu ukazali, a je ostalo vselej nekaj grenačega na dnu. Nekoč se je razburil in ni hotel razobesiti državne zavate. »Naj me zaprejo!« je vzkliknil. To je bilo takrat, ko je bil prejel v dar ogorek od Narodnega doma. Čutil je, kako mu iz prsi vstaja sovraštvo. Kakor da je šele sedaj spoznal, da ne dela tega, kar misli in čuti, in se je zgrozil nad lastnim hinavstvom. Občudoval je nekatere mlajše tovariše, ki so se odlikovali po svoji držnosti in v katerih družbi se je ves pomladil. Od kod so prišli ti ljudje?

Prepetaje je stal pred šolskim nadzornikom, ki je kazal velike rjave zobe, kar da mu z njimi grozi. »Gospod Leban, vpišite se v stranko ali vsaj v sindikat!« Vrtel je svinčnik med debelimi prsti in čakal. »Kakor hočete — prej ali slej...«

MATAJUR

ŽIVINOREJA

Mineralni fuotar

Dosti naših kmetov se sprašuje, de zakri so potrebni živini tudi mineralni fuotri. Na tole uprašanje odgovarjam donás. Pomanjanje nekatjerih mineralnih sostanc u fuotru je uržuh raznim bolejenskim motnjam, ki se jih u začetku ne vidi, buj pozno pa imajo hude konseguenze. Poznamo boljezni, ki pridejo glibi zavoj pomanjanja mineralnih sostanc u fuotru, kot so kostolomnica, slabokrvnost, poškodbe na kosteh, uzrejene boljezni in takoo naprej.

S samim dodajanjem kalcija se ne da živini usega, kar nuca. S fuotranjem živina usera skoraj zadost kalcija, parmanjajo pa predvsem fosfor, magnezij, natrij in nekatjeri minerali, ki jih nuca živinsko telo samo tarkaj, de se odkrijejo koraj njih sledovi, na primer kot željezni baker (ram), kobalt, mangan, cink, itd. Glibi mineralne sostance, ki jih nuca živinsko telo narbuje malo, pa so importantne za rast in za produkcijsko muco.

Zatušu se parporoča, da živinorejec k usakdanju fuotranju dodaja še mineralne fuotre, ki imajo u sebi narbuje importantne mineralne sostance.

Te mineralne sostance djelujejo na živino takuole:

Kalcij in fosfor sta potrebna za rast kosti in za djelat kri. Če manjkajo te sostance u živinskem telesu pridejo bolezni kosti in živina shujša, njih producijska muco pa se zmanjša. Krave dajejo manj mljeka, kokoši pa rijedko nesejo.

Magnezij je važen mineral, ki pomaga par razpadanju redilnih sostanc u fuotru.

Kalcij je dna part od mesa in ga živina nujno nuca za rast. Potreban je u fuotru za pitanje volou, praset ali kokoši. Pomanjanje kalcija je uržuh zaozstanka u rasti.

Mangan pomaga par spreminjanju cukerja u živalskem telesu. Pomanjanje mangana je uržuh, de kokoši ne nesejo.

Zeljezo in baker nucajo živali za naradi ardeče globule u karvi. Če živini manjka tih, je slabokrvna.

Kobalt nucajo prežekovalci za razvoj bakterij u prežekovalnih organih. Te bakterije formajo venč part vitaminov, ki se raztopijo u vodi.

Iz teh primerjev se vidi, kakuš dobro potrebuje so tele mineralne sostance u živalskem telesu.

Nega parkjeu

Usak živinorejec bi muor u vjedati, de je nega (cura) parkjeu par živini zlo važna rječ. Zdravi parkji so potrebni ne samo zatušu, de se živina dobro pačuti, ampak tud zatušu, ker se z njimi omogoča, da živina razvija druge proizvodne sposobnosti. Zatušu usi dobr živinorejci

Leban se je ozrl. Za njim je stal mlad tovariš, pomenljiv nasmej mu je igral na obrazu. Tedaj mu je prišlo: »Ne!«

Besedica je bila kot smrtna odsoba, vendar mu je prinesla olajšanje. Nadzornikov svinčnik je trdo legal na polo papirja. Učitelj je zastrmel v znak na nadzornikovih prsih: snap s sekirico. Zdelo se mu je, kakor da mora v tistem hipu položiti glavo na snap, da mu pade sekira na vrat... Ni odšel, še je stal za vrat. Nasmejani tovariš je stopil mimo njega in izginil na hodniku. Tedaj se je Leban zopet pomaknil k nadzornikovi mizi. »Prej ali slej, pravite? Če je tako, pa me vpišite!« In mu je bilo huje, kakor da drži glavo na snapu.

Režanje v redkih, štreličnih nadzornikovih zobe je Lebana zabolelo. V tistem režanju je tičala neka misel, ki mu ni ostala skrita. Ali se je res prej bal mladega tovariša, ki je stal za njim? Če se ga že ni bal, se je sramoval. S solzo v očeh je spremljal nadzornikovo roko, ki je zapisala njegovo ime. Zadenski se je pomaknil do vrat, nova teža mu je legla na dušo.

Mladi tovariš ga je čakal na stopnicah. Leban ga ni razumel, kaj mu govoriti, vsa

gledej, da so parkji nimar dobro negotvani (curati).

Zavoj slabega oskrbovanja parkjeu se zmanjša mouznost krau za 5 do 20%. Živinorejec, ki zanemarja parkje tarpi zavoj tega dosti škode in draga plača svoje neznanje. Pa bo morebit kdo uprašu, de zaki se zmanjša mouznost krau. Tem čemô donás odgovoriti. Zanemarjeni parkji živau bolj in rata nemjerna in prestopava iz dne noge na drugo. Tedaj je manj takia krava, ki ima zanemarjene parkje in slabo prebavja fuotar. Zavoj tega zgubi svojo težo in tud mouznost.

Tud mladi junci, ki imajo zanemarjene in preveč douge parkje tarpijo škodo, ker s težavo skačejo, buj težki jun-

ci pa preveč hitro genjajo biti dobr za raso in jih je treba prodat za meso gih u tistem času, ki bi bili narbujoši.

Tud par brejih kravah z zanemarjenimi parkji pride velika škoda. Breje krave bi se muorle dosti gibati, če imajo pa slabe in nerodne parkje pa nejejo hodit in rajš stojijo ali ležijo. Parkji so dostikrat uržuh tud težki storiti. Breje krave, kar hodijo, se izogibijo kamjenja, če imajo pa douge parkje hodijo nerodno in jim lahko spodrsne. Zavoj tega si nattegno žile na nogi ali pa si zvijejo nogo. Tajšne nesreče se dostikrat dogodijo par buojih in težkih kravah. Zanemarjeni parkji so zlo nagobarni posebno tam, kjer pride slinaka in parkjeuka. U razpokah parkjeu ostanejo mikrobi buj dougo časa in je boljezen težko ozdraviti. U Švici in Še u nekatjernih druhih daržavah imajo zakone (leggi), ki parmorajo živinorejce, da živini nimar dobro rježejo parkje.

Varujte fižol pred fižolarjem

panjajo in samice zneso jajčeca na fižol.

U hladni shrambi traja razvoj buj dougo časa, tudi do štjeri mjesce, u buj gorkej krajcu pa je buj hiter, zatušu hroščki veljezejo na dan prej.

Kakuš se uniči fižolarja? Zdru fižou poberite prej su morete, ga hitro posušite, izluščite in preberite. Odberite fižol, ki ima temne okoune lise in ga sežgite, ker ni za nuc. Parporoča se, da se fižol ugrevje na 55 do 60 gradov C. Ugrevanje pa uniči samo bube an črve, hroščka pa ne.

Zdru fižol spravite u močne papjernate ali južne žakje in jih dobro zavežite. Znotraj žakje in ves fižol špolerjajte s polverjem DDT. Ta polver uniči tudi hrošča, kar veljeze iz fižola. Polver dje luje u žakjih in na fižolu do pouljeta, ne škoduje pa, takuš de je fižol glib takuš dobar za jest. Ker se hrošček darži u shrambah jih muorate večkrat pregledati.

Če bi padala tuča

U dostih krajih naše dežele je tuča narila veliko škodo po puojah, najvenča škoda je pa par venjikah. Kjer je tuča padala je trjeba nardit dve reči:

1. Sobit je potreben uzet u roke škrplinicu z raztopino modre galice (solfato od rama). Raztopina modre galice muorata bit buj močna ku ponavadi, a je zadost 1,5%, tuč je 1,5 kg modre galice za 100 litru vode (sevjeda tudi japo ali pa soda!).

2. U roke muorate uzet tudi škarje in odrjezat vse polomljene veje, katjere odrjezete glib nad zdravim očesom; odrjezat pa muorate tud use polomljene in hudo raztrgane liste. Odrjezanih vej in listov ne smjete puščati po tleh, ker bi se tam lahko razvila peronospora. Zatušu jih odnesite proč in narbuješ bi bluo, če jih zažgete. Živini jih ne dajajte, ker jih ne je rada, če so poškropjeni s preveč gremko modro galico.

Polagoma se je uravnavesi. Lepote slovenskega jezika nikoli ni občutil tako globoko, nikoli ga ni govoril s toliko ljubezno kot tiste dni. Slednja beseda mu je pela, vsak glas mu je bil poln sladkosti. Cankarja nikoli ni maral, bù mu je nerazumljiv, a zdaj ga je v šoli rad navajal: »Ah, lepotu naše besede!« je vzklikal med učenci. Zdelo se mu je, da nima nikogar več na svetu, še žene ne, in da ne more ljubiti nikogar več razen teh otrok povoje dobe, razvajenih in razposajenih, ki ga niso razumeli in so mu gremili ure.

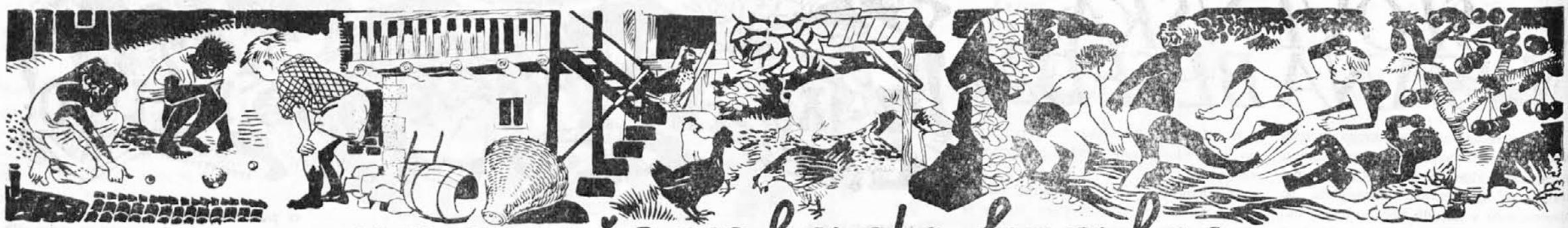
Voditelj mu je nekoč dejal: »Starci ste že, ne ustrahujejte jih več...« Priznal je, da neizmerno trpi med njimi, skoraj do cela je že osivel, gube so se mu zarezale v obraz. »Prvi razred dobite, le italijanski morate poučevati.« Rafael je bil zadovoljen. Nekaj dni je imela prvi razred drobnia Sicilianka, ki je venomer brbljala: »Non capisco.« Otroci so jo zaradi tega imenovali: »Mala piška.« Piška je odšla, Leban je stopil v razred, otroci so se začudili. Sedel je in gledal zorne obrazke. Dolgo se je bojeval v sebi, slednji je spregovoril: »Otroci moji!« Rafael je opazil v mladih očeh blagodejni vpliv

FRANCE BEVK

FRANCE BEVK

strani: Tuje dete, V zablodah, Krivda, Umirajoči bog Triglav, Gospodina Irma, Clovek proti človeku, Vedomec, Zerjav, Ljudje pod Osojnikom, Kaplan Martin Cedermač itd.

Različen od obeh je Juš Kozak, Ljubjančan, čigar pripovedništvo je včasih poglabljeno tudi s filozofskim razglavljanjem. Z romanom Šentpeter nam je uspelo naslikati ljubljansko predmestje. Značilna zanj je njegova »Celicica«, ki bi jo težko štel med novele ali romane; v delu je mnogo razmišljanj.

za naše mlade bralce

Brodnik Peter in vrag

(Narodna iz Nadiške doline)

Pri vodi Nadiži je bil Peter, ki je preko nje nosil ljudi. Nekega dne pride do Nadiže sam Bog in reče Petru:

»Prenesi me čez vodo!«

Peter ga vzame na ramena in ga prenese. Ko sta bila na drugem bregu pa reče Bog Petru:

»Kaj hočeš za plačilo?«

»Nič,« pravi Peter.

»Pač, pač! Kaj hočeš?« ljubeznično vprašuje Bog.

Peter si izvoli:

»Kadar pride zlodej na mojo figo, da bi ne mogel več dol!«

»Zgodilo se bo! Hočeš še kaj?« je dobrotno pripravljen Bog.

»Kadar pride zlodej gor na mojo okno, da bi prav tako ne mogel več stran! se zahoče Peteru.

»Tudi to se bo zgodilo! Kaj bi še želel? Še nadalje vprašuje Bog.

»No pa še to, kadar pride zlodej v mojo torbo, da bi ne mogel več ven!«

»Tudi to se ti bo izpolnilo!« obljubi Bog in odide.

Peter ves zadovoljen prebrodi Nadižo in se vrne domov.

Nekega dne se k Petru priklati zlodej in mu pravi:

»Peter, pojdeš z mano?«

»Moram narediti še eno lopato! Pa pojdi ta čas na figo in se jih pošteno najej!« ga zvodi Peter.

Zlodej se pripravi na figo in požrešno golta najlepše sadeže. Ko mu jih je dovolj, da mu skoraj gledajo iz gobca, hode s figo po Petru. Toda ne more dol z drevesa. Kaj je pa to? Naj se obrača tako tako ne gre!

Medtem je pa Peter že poklical tri baluščice, tri škratičke, ki so prišli z dolgimi in ostriimi šili. Lotili so se zlodeja in ga pošteno pikkali. Vrag se je zvijal in tulil in dušal:

»Sto in deset let te ne prideveč gledat! Prosim te Peter, izpusti me, izpusti me!«

Peter ga izpusti in vrag jo jadrno odkri. Zares, še ko je preteklo sto in deset let, se spet prikaže. Skoraj boječe vpraša:

»Peter, ali pojdeš?«

»Počukaj!« reče Peter. »Se eno motiko moram narediti!«

»Pa mi je ne smeš več zagosti! Ne pojdem več na figo!« je zlodej tokrat previden.

»No, pa na oknu počakaj!« mu ponudi Peter in ga spet premeteno spejle.

Zlodej zadovoljno sede na okno in čaka. Ko Peter konča z delom, pa sam povabi zlomka:

»Zlodej, ali pojdeš?«

Toda zlodej ne more z okna. Naj se vr-

materinega jezika. Mali Petrček si je obrisal nos in se je dvignil: »Mala piščka je tako govorila, da je nismo razumeli.« Otroci so planili v glasen smeh. Leban je pomisli: tudi jaz bi moral govoriti, da bi me otroci ne razumeli. Vse drugo, le tega ni mogel. Srce mu ni dalo.

Hkrati je občutil vso slast prepovednega; nekaj lepega, mikavnega je bilo v tem. Bilo mu je kakor obsojenemu na smrt, ki v smetu pove vse, kar mu je na srcu, vedoč, da mu kazni ne morejo zvišati. Tiste ure so bile najbolj sladko razburljive, najlepše v njegovem življenju. Otroci so bili mirni, poslušni; on si je celo želel, da bi bili razposajeni. Vsako uro, vsako minuto je pričakoval, kdaj pride zlodej in se zruši nadenj....

»V katerem jeziku poučujete?« ga je slednjic vprašal voditelj. »Slovenski, mu je odgovoril Leban mirno, dasi mu je srce burno razbijalo in so mu trepetale roke. »Človek, vi si sami kopljete nesrečo! Dovolj ste stari, da bi vas ne bilo treba nadzorovati...« Ne, tega ni treba. Leban se je trpko nasmehnil. Molče je šel v razred.

Nepremično je gledal po otrocih. Bili so mu neizmerno ljubi in mili. Nekateri

ti tako ali tako, ne gre in ne gre. Tudi so spet nad njim trije baluščici, trije škratički, ki jih je Peter skriviš poklical. Zaganjajo se v zlomka s svojimi šili in ga bodejo, da se zvija od bolečin in prosi in oblijublja:

»Tisoč let te ne pridev gledat. Samo izpusti me, izpusti me, Peter!«

Peter zlodgej izpusti in ta tako beži, da se kar kadi za njim. Zares ga celih devetstotdevetindevedeset let ni bilo na sprengled. Šele ob koncu tisočerega leta se priplazi in s strahom vpraša:

»Peter, ali pojdeš?«

»Zdaj pa pojdem!« je Peter takoj voljan. Brž si pošče popotno torbo.

Odpravita se na pot. Ko pa dospeta gor na vrh Reber, od koder je lep razgled po Benešiji, se obrne Peter k vragu in mu reče:

»Pravijo, da si ti, zlodej, sposoben, da se stisne celo skoz šivankino uho! Ali je to res?«

»Da zares!« pritrdi vrag.

»Jaz ti pa ne morem verjeti,« se navidezno upira Peter. »Je vprašanje, če se celo v mojo torbo moreš stisniti. Če ti uspe to, ti verjamem tudi ono o šivanki!« ga zvito skuša in zavaja brodnik.

Zlodej se razhudi in kar more se stisne in zleze v Petrovo torbo. Peter jo pa urno z bekovo šibo zaveže ter torbo z vragom vred potči po strmh Rebrin.

Ko je torba priletela do kraja, je bil vrag v njej ves potolčen. Šele čez daljši čas pride za njim Peter, pobere zlodeja v torbi in ga nese v »Kovačjoc ob Nadiži. Tu ga na nakovalu s kladivom še bolj raztolče. Zlodej pa joče in prisega, da ga ne bo prišel nikoli več gledat.

Peter ga res odveže in izpusti. Kot bliski frkne hudoba v daljne kraje.

Brodnik Peter je še dolga leta mirno živel in slednjic si je sam zaželel smrti in je tudi umrl. S seboj v večnosti je vzel tudi tisto kladivo, s katerim je bil obdeloval zlodeja in vsakdanji suknjič. Suknjič je vrgel naprej v nebesa, sam pa je nerodno obvisel med zemljino in nebotom. V nebesih so se ga bali, še bolj pa so se ga bali dol v peku. Vražički so na moč tiščali peklenška vrata, da bi Peter ne mogel noter. Tako so jih tiščali, da so jim krempili kar skoz les pogledali. Peter jih je pa s svojim kladivom spretno zatolkel v trdi les.

Nato je Peter poskusil srečo z nebesi. Sv. Peter je malce odpril in dejal:

»Kaj hočeš? Ti nimaš nič tukaj!«

Peter pa je dejal svojemu patronu:

»Oj sv. Peter, moj patron, je nekaj notri, je! Moj suknjič!«

»Vzemi si ga in se z njim izgubi!« je bil trd nebeški ključar. Toliko je odrinil,

so bili nemirni, spogledovali so se, a nobeden se ni smejal. Ali so mar spoznali, kaj se godi v njem! Ali mu vidijo v srce? Zdaj mu ni šlo več za disciplinsko preiskavo, za izgubo službe ali za pokojnino, zdaj ni šlo več za njegovo besedo, ampak za vse nekaj drugega, večjega, pomembnejšega. Ali bo mogel nagovoriti te otroke v tujem jeziku? Včasih je misli, da je končno to mogoče. Tako kot je bilo mogoče, da se je proti svoji volji vpisal v sindikat. Nekateri mlajši tovarši se niso vpisali, a vendor poučujejo v laščini. Nihče bi mu ne mogel kaj očitati. Zdaj je šlo le za to, ali bo mogel spregovoriti: Ce ne odpre ust ali će spregovori slovenski, zanj tu ni več prostora. In ce bo spregovoril italijanski, bo moral nadaljevati. Ali je to samo zadeva telesnega napora brez vsake zvezze z dušo? Kakor bolnik, ki po dolgem času zopet skuša stopiti na noge — ali bo hodil ali pa se bo zgrudil?

Otroci so postali nemirni. Zresnil se je in z ravnili udaril po mizi. Naglo se je odločil in spregovoril... Sprva se je zdržal, kakor da glas, ki ga sliši, ni njev. Ampak jecija nekdo za njegovim hrbotom. Nato je govoril dalje v eni sapi,

Bratje GRIMM:

POGUMNI KROJAČEK

Nekega poletnega dne je sedel mlad krojaček ob svoji delovni mizi in šival, šival. V vnemi ga je zmotil glas branjeke, ki je ponujala med. Kar sline so se mu pocedile. Zato je poklical ženo k sebi in kupil medni lonček. Odrezal je kos kruha, ga namazal z medom in ga postavil na mizo. Dokončati je hotel najprej

že začeto delo, nato pa se okreptati s predjužnikom. Vonj po medu je privabil roj muh, ki se je vse del na kruhu. »Kdo vas je povabil?« je jezno zagodnjal krojaček ko je opazil muhe na kruhu. Prenehal je z delom in jih nekaj časa podil, muhe pa so se neprestano vračale. Slednjič mu je prešla dobra volja, dvignil je roko in udaril po mizi. Kar sedem muh je obležalo mrtvih. »Kakšen junak sem,« si je govoril krojaček, »ves svet naj izve kdo sem pravzaprav in kaj zmorem.« Urezal in sešil je pas, na katerega je z velikimi črkami napisal: »Sedem na en mah.« Opasal se je z njim, spravil v žep kos starega sira in ptička, ki ga je ujel v grmovju ter se odpravil v svet.

Mahnil jo je iz mesta proti najvišjemu griču in glasno mislil: »Tako hraber človek se ne bo več ukvarjal s šivanjem, postati moram slaven.« Ko je prilezel na vrh griča, je pred seboj zagledal orjaka. Pogumno je stopil preden. Velikan ga je prezirlivo premeril. Krojaček si je odpel plastični pas z napisom: »Sedem na en mah.« Če si res tako močan, stisni kam, da bo iz njega pritekla voda. Poglej kako napravim to jaz!«

mu je rekel orjak. Pritlikavček se je priognil, kakor da je pobral kamen, istočasno pa je vzel iz žepa sir in ga pričel stiskati. Res je padlo na tla nekaj kapljic vode in velikan se je močno začudil: »Prav. Močan si, kakor vidim. Vzemi pa sedaj kamen in ga vrzi tako visoko kot jaz!« Krojaček je iz žepa privlekel ptička in ga zagnal v zrak. Velikanov kamen je čez čas padel na tla, krojačkevga pa ni bilo več nazaj. Čakala sta ga do noči, pa ga nista dočakala. Velikan je nato ponudil krojačku prenočišče. V votlini, kamor ga je pripeljal orjak, je mal junak naletel na velikanove pajdaše, ki so ravno večerjali. Tudi njemu so dali jesti, potem pa so šli spat. Krojaček se je vlegel v znožje postelje, ker je bila zarj mnogo prevelika. Opolnoči je velikan z železno palico udaril po sredi postelje, kjer je spal krojaček, in bil prepričan, da ga je ubil. Krojaček pa se je potuhnil pod odoje in počakal da so orjaki odšli v gozd, nato pa jo je ubral za njimi. Ko so ga zagledali, jih je zgrabil tak strah, da so se spustili v brezglav beg.

Krojaček je nadaljeval svojo pot. Prisel je v neko kraljestvo, kjer ga je kralj vzel zaradi hrabrosti v službo in mu obljubil hčerko edinko za ženo ter polovico kraljestva, če izvrši tri dela, ki mu jih bo dal. Krojaček je s svojo bistromnostjo uspel pri vseh treh delih: premagal je dva razbojnike, ki sta strahovala deželo, ubil je nosoroga in ujel divjega prsiča. Kralj je moral držati besedo in datri svojo hčerko krojačku za ženo, odstopiti pa mu je moral tudi pol kraljestva. Poroka se je izvršila z velikimi slovenskostmi in krojaček je postal srečen in dober kralj.

L. TOLSTOJ

BOLNI LEV

Ko je car vseh živali, mogočen lev, ležal bolan v svojem brlogu, ga obišče dobrošni medved. Lev ga pogleda po strani in vpraša: »Kaj se ti ne zdi, da v mojem brlogu smrdi?«

Medved voha po zraku, skremži gobec in odgovori: »Da, res je, zelo smrdi!«

Ta odgovor razčaka leva tako, da plane na medveda in ga raztrga.

Vse to je videl in slišal dolgočuki zajec. Tudi on obišče bojnega leva, odgovori mu pa na isto vprašanje takole: »O ne, mogočni car, tu ne smrdi, tu diši prav prijetno!«

»Lažeš,« zavpije lev, »tu ne diši, temveč smrdi!« in ubije zajca s Šapo.

Tretji je bil volk, ki je prišel, da se pokloni levu. Ta reče levu: »Tu ne smrdi in ne diši!«

»Lažeš! To ni mogoče!« vzklikne lev in mu pregrize vrat

Zadnja pride zvita lisica. Lev jo vpra-

ša: »Kaj deš: ali smrdi ali diši v mojem brlogu?«

Lisica pa pravi: »Oprosti, mogočni car! Tako sem nahodna, da ne ločim, ali smri ali diši. Lagati pa se ne upam.«

Ta odgovor je bil levu tako všeč, da je lisici prizanesel.

UGANKE

Majčkena stvarca in volila, a kadar se oglasi, tisoč ljudi na delo hiti.

Je hišica, kajžica, oken res nima, a vrata ima.

Njen kajžar ves slinast pod kajžo raca.

(zgod)

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

životu. Zdaj je občutil mrščavico ob slednji tuji besedi, ki jo je spregovoril pred prepadišimi obrazki, ob zamrlem smetu torok... Cutil je, kako se mu stiska grlo, zapeklo ga je v očeh.

»Cari bambini...« Gledal je po klopih in se zavzel. Deklici, ki ga je bila prej vprašala: »Prosim, gospod učitelj...« so tekli solze po licih. Cemu joče? Ali ji je Petrček kisanje šlo tako do srca? Ni čutil solze, ki je bila njemu pritekla iz oči. In vsi obrazci, kakor da bodo zdaj planili v jok. To ga je neznansko razburilo in ga še bridkeje zgrabilo za srce. Oči so se mu tako zameglile, da je videl obraze otrok le v nejasnih obrisih kot skozki motno steklo. Tedaj se je Rafael Leban zavedel, da jede pred otroki, da mu solze silijo iz dna duše, ki se mu krčevito zvija. Se trenutek — pa bo glasno zahlipal in za njim ves razred... Vzel je klobuk in stekel na hodnik...

Nikoli več ni stopil v šolo, zaprosil je za upokojitev. Čudili so se mu. »Se dve leti — zakaj ne bi počakali?« Toda Leban je bil v enem samem dnevu doživel za deset let, ni se da pregoroviti. »Ne morem več,« je ponavljal